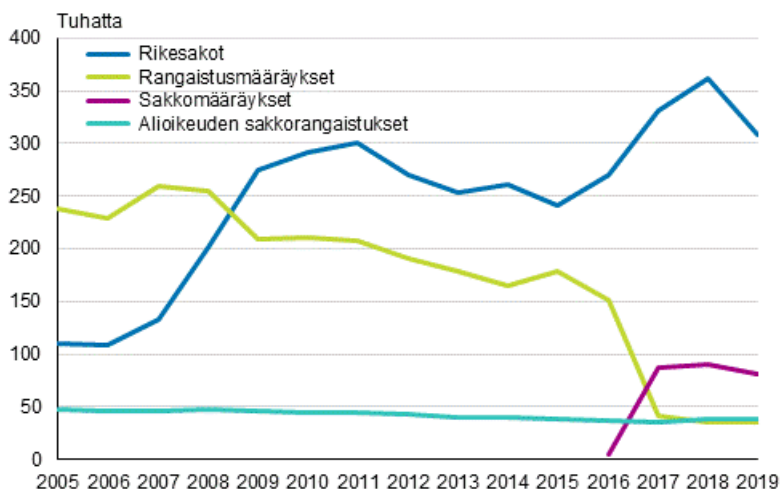

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset 2019

Sakkorangaistusten määrä väheni 12 prosenttia

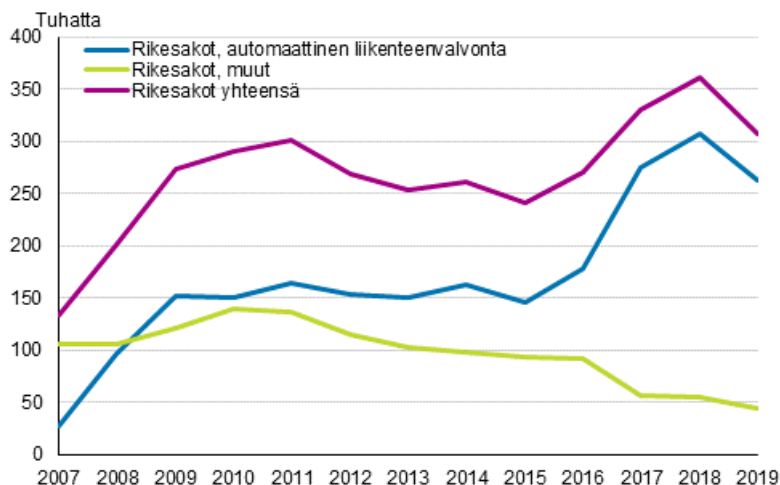
Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuonna 2019 sakkorangaistuksia tuomittiin 12 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Rikesakkojen määrä väheni 15 prosenttia ja sakkomääräykset 11 prosenttia. Alioikeuksissa tuomittiin 37 676 sakkorangaistusta, mikä on 4 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Syyttäjän rangaistus määräyksiä annettiin hieman enemmän kuin vuonna 2018.

Alioikeudessa tuomittujen sakkojen, rangaistus- ja sakkomääräysten ja rikesakkojen kehitys 2005-2019, lkm

Rikesakkoja annettiin vuonna 2019, yhteensä noin 307 622. Näistä 86 prosenttia oli seurausta kameravalvonnasta. Kameravalvonnan avulla määrättyjä rikesakkoja oli 14 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2018. Yli puolet vuonna 2019 määrättyistä rikesakoista oli 170 euron suuruisia ja hieman yli neljäsosa 140 euron suuruisia. Rikesakoista suurin osa, 95 prosenttia, oli seurausta liikenne rikkomuksista. Vuonna 2019 liikenne rikkomuksista määrättiin 15 prosenttia vähemmän rikesakkoja kuin vuotta aiemmin.

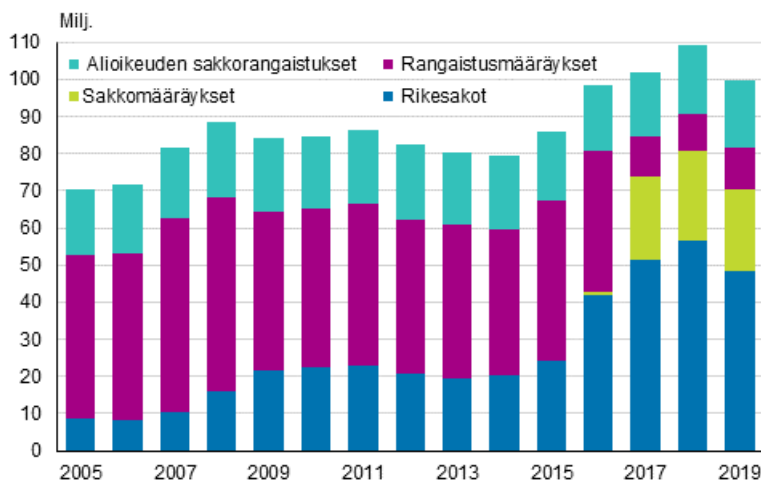
Rikesakot 2007-2019, lkm

Vuonna 2019 poliisi antoi sakkomääräyksiä 81 178 kertaa, mikä oli lähes 10 000 sakkomääräystä vähemmän kuin vuotta aiemmin. Sakkomääräyksistä 54 prosenttia oli seurausta liikenneturvallisuuden vaarantamisesta, 28 prosenttia liikenne rikkomuksista ja 13 prosenttia näpistyksistä. Myös käräjäoikeuksien määräämät sakkorangaistukset vähenivät hieman verrattuna vuoteen 2018. Vuonna 2019 päiväsakkoja määrättiin yhteensä 37 676 (ml. oikeudessa tuomitut sakot ja rikesakot, oheissakot sekä kurinpitosakot) kertaa, lähes 4 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Käräjäoikeuksissa tuomituista päiväsakoista 14 prosenttia oli seurausta rattijuopumuksista, 11 prosenttia törkeistä rattijuopumuksista, 14 prosenttia näpistyksistä ja 9 prosenttia pahoinpitelyistä. Sakoista, jotka olivat seurausta törkeistä rattijuopumuksista, 98 prosenttia oli ehdollisen vankeuden ohella määrättyjä oheissakkoja.

Kaikkien sakkorangaistusten (ml. oikeudessa tuomitut sakot ja rikesakot, oheissakot sekä kurinpitosakot) sakkokertymä oli yhteensä yli 99,8 miljoonaa euroa vuonna 2019, lähes 9 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Rikesakkoja määrättiin 48,6 miljoonan euron edestä, mikä oli 14 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2018. Sakkomääräysten kertymä, 21,9 miljoonaa euroa, väheni 10 prosenttia vuoteen 2018 verrattuna. Rangaistusmääräysten sakkokertymä (11 milj. euroa) kasvoi 13 prosenttia vuodesta 2018. Alioikeuksissa tuomittiin sakkoja 18,3 miljoonan euron edestä, mikä oli lähes yhtä paljon kuin vuotta aiemmin.

Alioikeuden sakkorangaistusten, rangaistus- ja sakkomääräysten ja rikesakkojen sakkokertymä 2005-2019, euroa

Ehdottomia vankeusrangaistuksia tuomittiin lähes 5 prosenttia enemmän

Ehdottomia vankeusrangaistuksia tuomittiin 5 840 vuonna 2019, viisi prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Näistä 20 oli elinkautisia vankeusrangaistuksia ja 542 tuomioita, joissa aiempi ehdoton vankeusrangaistus katsottiin riittäväksi seuraamukseksi. Kahdeksan vuoden tai sitä pitempiä määräaikaista ehdottomia vankeusrangaistuksia tuomittiin 73 kappaletta. Näistä 60 prosenttia oli tuomittu taposta, murhasta, surmasta tai lapsensurmasta ja 34 prosenttia huumausainerikoksista. Kaikista ehdottomista vankeusrangaistuksista alle kolmen kuukauden mittaisia oli 43 prosenttia. Näistä 47 prosenttia oli seurausta liikenne rikoksista, 30 prosenttia omaisuusrikoksista ja 9 prosenttia henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista. Keskimääräinen ehdoton vankeusrangaistus oli kestoaltaan 11,1 kuukautta.

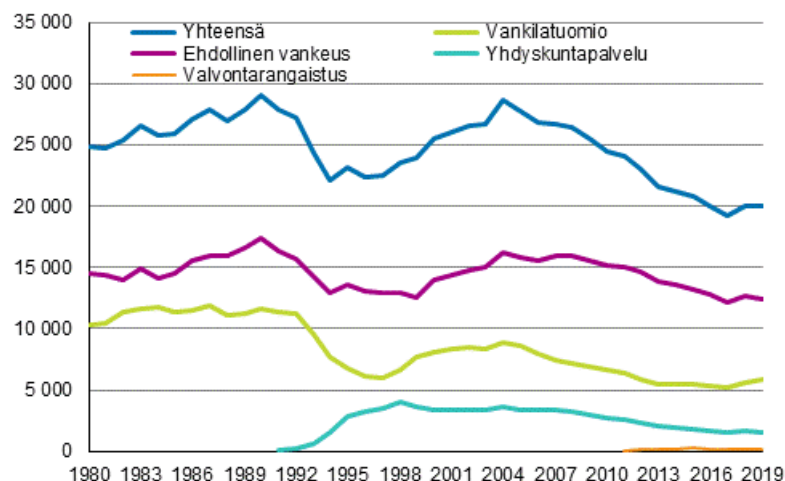
Vuonna 2018 otettiin käyttöön uusi, erityisesti vakavien rikosten uusijoille tarkoitettu rangaistus, yhdistelmä rangaistus. Se muodostuu ehdottomasta vankeudesta ja vuoden valvonta-ajasta vankeuden jälkeen. Yhdistelmä rangaistukseen tuomittiin vuonna 2019 neljä henkilöä.

Ehdollisia vankeusrangaistuksia tuomittiin 12 458 kertaa vuonna 2019, lähes 2 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Ehdolliset vankeudet olivat kestoaltaan keskimäärin 4,2 kuukautta. Noin 34 prosenttia ehdollisista vankeustuomioista oli seurausta törkeistä rattijuopumuksista. Toiseksi eniten ehdollisia vankeusrangaistuksia tuomittiin pahoinpitelyistä.

Enintään kuuden kuukauden ehdoton vankeusrangaistus voidaan tuomita valvontarangaistuksena. Vuonna 2019 ehdottomia vankeusrangaistuksia muunnettiin valvontarangaistukseksi 156 kertaa ja ne olivat kestoaltaan keskimäärin 3 kuukautta.

Alle kahdeksan kuukauden pituinen ehdoton vankeusrangaistus voidaan tuomita yhdyskuntapalveluna, jos se ei ole seurausta kieltäytymisestä asevelvollisuudesta tai siviilipalveluksesta tai siviilipalvelusrikoksesta. Kaikista muuntokelpoisista ehdottomista vankeusrangaistuksista yhdyskuntapalveluksi muunnettiin 29 prosenttia vuonna 2019. Selvästi eniten yhdyskuntapalvelua käytettiin tuomittaessa törkeistä rattijuopumuksista. Keskimääräinen yhdyskuntapalvelun kesto oli 100 tuntia.

Vankeusrangaistukset 1980-2019, lkm

Lisätietoja rangaistuksista löytyy tilaston [liitetaulukoista](#) ja [StatFin tietokantaulukoista](#).

Vuoden 2019 käräjäoikeusaineiston yhteydessä tilastokeskukselle toimitettiin uusi aineisto syyttäjän teon kuvauksista. Aineiston soveltuvuudesta tilastolliseen käyttöön tehtiin selvitys. Raportti, [‘Syyttäjän teon kuvausaineisto – törkeät pahoinpitelyt, raiskaukset ja törkeät petokset’](#), on julkaistu Tilastokeskuksen Working Paper sarjassa.

Sisällys

1. Katsaus hovioikeuden ratkaisuihin 2019.....	5
1.1 Syyttäjän valittaessa 43 prosenttia tuomioista koveni hovioikeudessa.....	5
1.2 Hovioikeuden ratkaisuista 12 prosentissa muutettiin kärjäoikeuden määräämää rangaistuksen laatua.....	5
1.3 Suurin osa rangaistuksen määrästä pysyi ennallaan hovioikeudessa.....	6
1.4 Hovioikeudessa ratkaistuista tuomioista 33 prosenttia koski omaisuusrikoksia.....	7

Taulukot

Taulukko 1. Kärjäoikeuden rangaistuksen muuttuminen hovioikeudessa 2019 (KO=Kärjäoikeus, HO=Hovioikeus).....	6
--	---

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Sakot ja sakkokertymät 1995–2019 (lkm, euroa).....	9
---	---

Kuviot

Kuvio 1. Rangaistuksen muutos hovioikeudessa valittajan mukaan 2019, %.....	5
Kuvio 2. Kärjäoikeuden tuomitsemien rangaistusten muutokset hovioikeudessa 2019, %.....	7
Kuvio 3. Hovioikeudessa ratkaistut tuomiot rikosryhmittäin 2019, %.....	7
Kuvio 4. Kärjäoikeustuomioiden muutokset hovioikeudessa rikosryhmittäin 2019, %.....	8

Laatuseloste: Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset.....	10
--	----

1. Katsaus hovioikeuden ratkaisuihin 2019

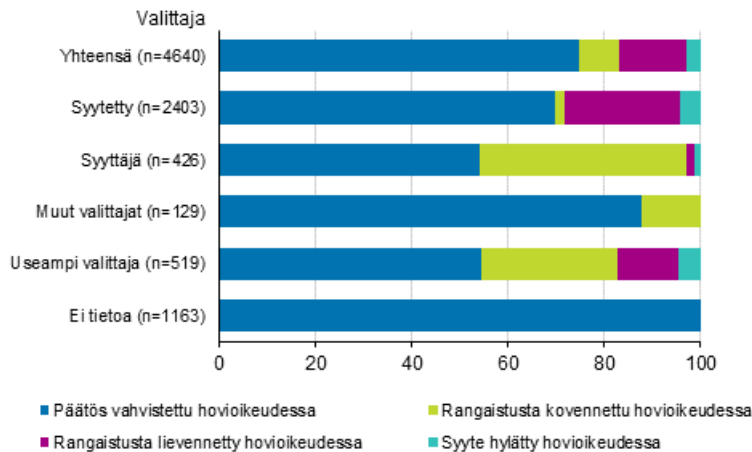
Hovioikeuden ratkaisut toimitetaan tilastokeskukselle kerran vuodessa kärjäoikeuden ratkaisujen yhteydessä. Tilastossa on yhdistetty hovioikeuden ratkaisut kärjäoikeuden vastaaviin ratkaisuihin. Yhdistely on tehty vuodesta 2016 lähtien. Vuonna 2019 hovioikeudessa ratkaistiin 4 699 tuomioita. Näistä 4 640 tuomiolle saatiin yhdistettyä aikaisempi kärjäoikeuden tuomio. Tilastoissa rikoksena käytetään hovioikeusaineiston päärikosta. Hovioikeuden tilastoissa on tarkasteltu, sitä onko kärjäoikeuden päätös vahvistettu hovioikeudessa vai onko se muuttunut. Tilastosta selviää myös se, miten päätös on muuttunut hovioikeudessa. Esimerkiksi, onko rangaistus koventunut vai lieventynyt. Tämä on tehty vertailemalla kärjäoikeuden ja hovioikeuden rangaistusten laatuja, sakkojen määriä ja vankeusaikoja.

1.1 Syyttäjän valittaessa 43 prosenttia tuomioista koveni hovioikeudessa

Hovioikeudessa käsitellyissä kärjäoikeuden tuomioissa valittajana oli vuonna 2019 useimmiten syytetty (2 403). Syyttäjä oli valittajana 426 tuomiolla ja 129 tuomiolla oli muu valittaja. Yhdessä tuomiolla saattoi olla myös useampia valittajia, näitä oli yhteensä 519. Valittajasta ei ollut tietoa 1 163 tuomiolla.

Vuonna 2019 hovioikeudessa käsitellyistä kärjäoikeuden päätöksistä 75 prosenttia pysyi ennallaan. Rangaistusta kovennettiin 9 prosentissa tapauksista, lievennettiin 14 prosentissa ja hylättiin 3 prosentissa tapauksista. Tapauksissa, joissa syytetty valitti kärjäoikeuden antamasta tuomioista, lähes 70 prosenttia vahvistettiin hovioikeudessa. Noin 28 prosentissa tapauksista hovioikeus lievensi tai hylkäsi kärjäoikeuden tuomion ja vain 2 prosentissa kovensi rangaistusta. Syyttäjän valittaessa noin 43 prosenttia kärjäoikeuden tuomioista koveni hovioikeudessa ja vain 3 prosentissa tuomioista tapauksista tuomio lieveni tai syyte hylättiin kokonaan.

Kuvio 1. Rangaistuksen muutos hovioikeudessa valittajan mukaan 2019, %

1.2 Hovioikeuden ratkaisuista 12 prosentissa muutettiin kärjäoikeuden määräämää rangaistuksen laatua

Hovioikeus muutti kärjäoikeuden tuomitsemaa rangaistuksen laatua 563 tapauksessa. Kärjäoikeuden tuomitsemaa rangaistuksen laatu jäi voimaan 4 078 tapauksessa.

Kärjäoikeuden tuomitsemia ehdottomia vankeusrangaistuksia käsiteltiin hovioikeudessa 1 696 kappaletta. Näistä 1 519 pysyi ennallaan (lähes 90 prosenttia). Ehdoton vankeusrangaistus muutettiin yhdyskuntapalveluksi 69 kertaa ja ehdolliseksi vankeudeksi 49 kertaa. Syyte hylättiin 19 tapauksessa.

Kärjäoikeuden tuomitsemia ehdollisia vankeusrangaistuksia käsiteltiin hovioikeudessa yhteensä 1 160 kappaletta. Näistä 1 039 pysyi ehdollisina tuomioina. Ehdottomiksi vankeuksiksi muunnettiin 26

ja sakoksi 41 käräjäoikeuden tuomiota. 45 käräjäoikeuden ehdollista vankeustuomiota hylättiin hovioikeudessa.

Hovioikeudessa käsiteltiin 1 059 käräjäoikeuden määräämää sakkorangaistusta. Näistä 967 pysyi sakkona myös hovioikeuden ratkaisussa. Käräjäoikeuden sakko hylättiin 51 tapauksessa ja ehdolliseksi vankeudeksi se muutettiin 29 kertaa.

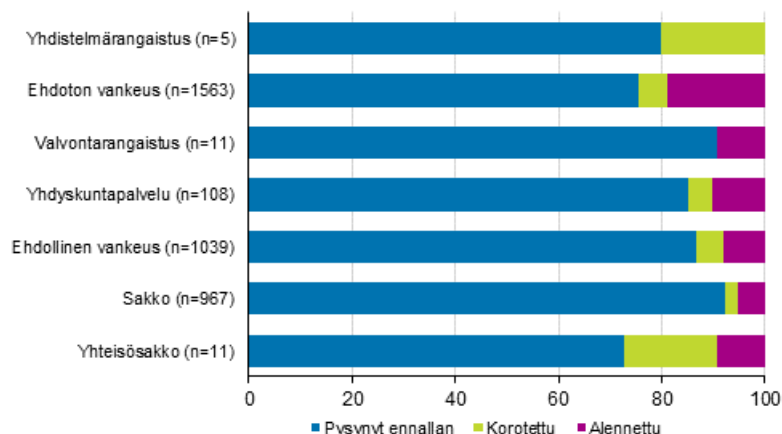
Taulukko 1. Käräjäoikeuden rangaistuksen muuttuminen hovioikeudessa 2019 (KO=Käräjäoikeus, HO=Hovioikeus)

	Ehdoton vankeus (KO)	Ehdollinen vankeus (KO)	Tuomioistuimessa sakkoon tuomitut (KO)
Yhteensä (HO)	1 696	1 160	1 059
Elinkautinen (HO)	1	.	.
Ehdoton vankeus (HO)	1 519	26	3
Aikaisempi ehdoton vankeus riittävä seuraus (KO)	8	.	2
Valvontarangaistus (HO)	18	.	.
Yhdyskuntapalvelu (HO)	69	8	2
Ehdollinen vankeus (HO)	49	1 039	29
Tuomioistuimessa sakkoon tuomitut (HO)	12	41	967
Rikesakko (HO)	.	.	2
Tuomitsematta jättäminen (HO)	1	1	2
Syyte hylätty (HO)	19	45	51
Asia rauennut (HO)	.	.	1

1.3 Suurin osa rangaistuksen määrästä pysyi ennallaan hovioikeudessa

Aineistosta tarkasteltiin myös sitä, mihin suuntaan esimerkiksi hovioikeudessa vahvistettu käräjäoikeuden sakko tai vankeusrangaistus on muuttunut. Onko sakkoa esimerkiksi korotettu tai vankeusaikaa lyhennetty. Aineistoon on rajattu ne hovioikeuden ratkaisut, joissa rangaistuksen laatu pysyi samana. Suurin osa käräjäoikeuden vuonna 2019 tuomitsemien rangaistusten määrästä pysyi ennallaan hovioikeudessa. Jos rangaistuksen määrää oli hovioikeudessa muutettu, niin useimmiten sitä oli alennettu ennemmin kuin korotettu. Esimerkiksi 19 prosentissa ehdottomien vankeusrangaistusten vankeusaikaa alennettiin, vastaavasti 6 prosentissa korotettiin. Sakkorangaistuksissa 8 prosentissa päiväsakkojen määrää laskettiin ja 5 prosentissa korotettiin hovioikeudessa.

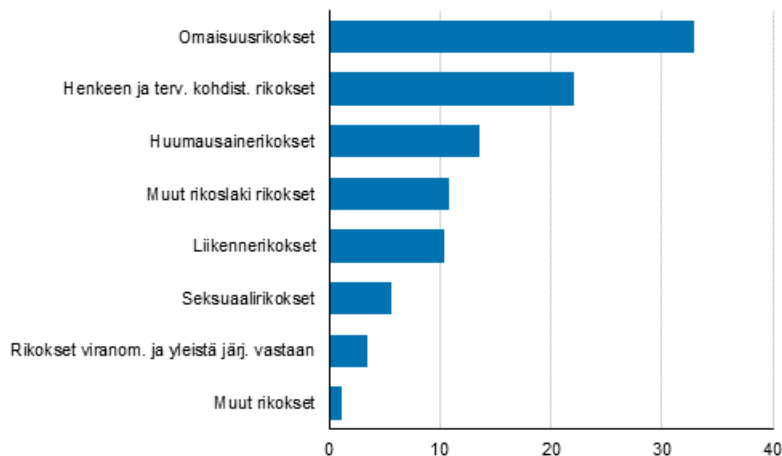
Kuvio 2. Kärjääoikeuden tuomitsemien rangaistusten muutokset hovioikeudessa 2019, %

1.4 Hovioikeudessa ratkaistuista tuomioista 33 prosenttia koski omaisuusrikoksia

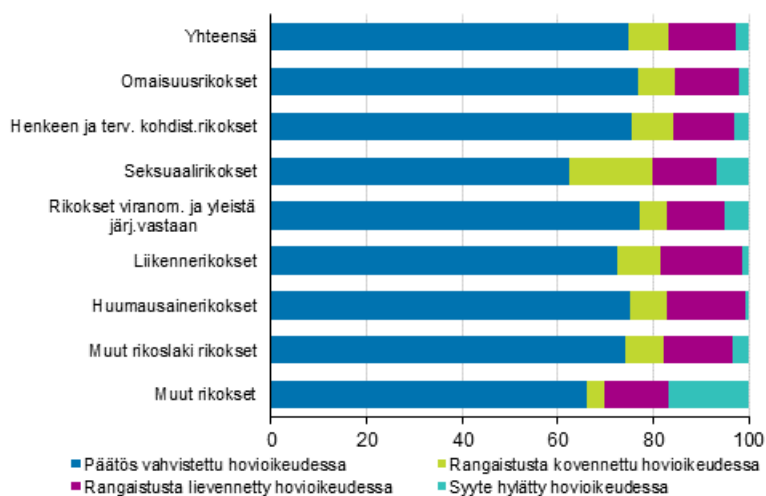
Vuonna 2019 hovioikeudessa ratkaistuista kärjääoikeuden tuomioista 33 prosenttia koski omaisuusrikoksia, 22 prosenttia henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia ja 14 prosenttia huumausainerikoksia. Omaisuusrikoksista suurin osa oli varkauksia tai petoksia. Henkeen ja terveyteen kohdistuneista rikoksista suurin osa koski pahoinpitelyjä.

Kuvio 3. Hovioikeudessa ratkaistut tuomiot rikosryhmittäin 2019, %

Omaisuusrikosten osalta kärjääoikeudentuomioista 77 prosenttia pysyi ennallaan ja 14 prosenttia lieveni hovioikeudessa. Kärjääoikeuden määräämistä seksuaalirikostuomioista 38 prosenttia muuttui hovioikeudessa. Tämä on selkeästi enemmän kuin muissa rikosryhmissä. Hovioikeus kovensi lähes 18 prosenttia ja lievensi 13 prosenttia kärjääoikeuden määräämistä seksuaalirikostuomioista. Rangaistusta lievennettiin muihin rikosryhmiin verrattuna eniten huumausaine- ja liikenne rikoksissa.

Kuvio 4. Käräjäoikeustuomioiden muutokset hovioikeudessa rikosryhmittäin 2019, %

Lisätietoja löytyy tilaston [StatFin tietokantataulukoista](#).

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Sakot ja sakkokertymät 1995–2019 (lkm, euroa)

Vuosi	Alioikeuden sakkotuomiot		Rangaistusmääräykset		Sakkomääräykset		Rikesakot	
	Lkm	Milj.€	Lkm	Milj.€	Lkm	Milj.€	Lkm	Milj.€
1995	47 134	9,7	277 530	25,2	-	-	52 009	1,7
1996	44 899	9,4	269 501	24,5	-	-	63 478	2,0
1997	43 573	9,5	249 460	23,8	-	-	58 861	1,9
1998	42 288	9,8	264 930	26,8	-	-	62 006	2,0
1999	42 143	10,1	232 873	27,1	-	-	69 210	3,1
2000	44 713	12,5	196 156	29,5	-	-	103 499	7,5
2001	46 414	14,6	236 448	38,2	-	-	103 013	7,4
2002	44 462	14,1	191 011	30,9	-	-	96 608	7,0
2003	44 580	15,0	218 883	37,2	-	-	99 099	7,3
2004	48 721	17,1	232 613	41,3	-	-	109 634	8,0
2005	47 483	17,4	237 472	44,3	-	-	110 704	8,5
2006	45 804	18,2	229 731	45,0	-	-	108 203	8,3
2007	46 243	19,0	258 890	52,4	-	-	133 629	10,4
2008	46 869	20,5	255 037	52,4	-	-	201 505	15,9
2009	45 730	19,8	208 983	42,8	-	-	274 124	21,6
2010	44 068	19,5	210 906	43,0	-	-	290 828	22,3
2011	44 484	19,7	207 679	43,9	-	-	300 809	22,8
2012	43 728	20,1	191 483	41,7	-	-	269 404	20,6
2013	40 190	19,6	179 184	41,3	-	-	253 932	19,6
2014	39 665	19,8	164 431	39,2	-	-	261 300	20,5
2015	38 184	18,7	178 550	42,9	-	-	240 702	24,4
2016	36 307	17,9	151 307	37,7	4 391	1,1	270 448	41,9
2017	35 662	17,3	41 573	10,6	87 386	22,6	330 602	51,3
2018	39 106	18,5	35 537	9,7	90 996	24,3	361 752	56,7
2019	37 676	18,3	35 863	11,0	81 178	21,9	307 622	48,6

Laatuseloste: Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset

1. Tilastotietojen relevanssi

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilasto sisältää tietoja ensimmäisessä oikeusasteessa tuomituista rangaistuksista, rangaistukseen tuomitsematta jätetyistä sekä hylätyistä ja rauenneista syytteistä. Käräjäoikeuksissa ja hovioikeudessa ensimmäisenä oikeusasteena syytettyjen lisäksi tilastossa ovat mukana syyttäjän antamat rangaistusmääräyssakot ja poliisin määräämät sakkomääräykset ja rikesakot.

Tilastossa ovat eri rangaistuksiin tuomitut rangaistuksen määrän mukaan sekä keskirangaistukset rikoksittain. Yleisiä rangaistuslajeja ovat rikesakko, sakko, ehdollinen vankeus, valvontarangaistus, yhdyskuntapalvelu ja ehdoton vankeus. Muita rangaistuksia ovat nuorisorangaistus, yhdistelmärangaistus, virkamiehille tarkoitettut rangaistukset (varoitus ja viraltapano) ja sotilaiden kurinpitorangaistukset (varoitus, poistumisrangaistus, kurinpitosakko ja aresti). Oikeushenkilö voidaan tuomita yhteisösakkoon. Muista rikosoikeudellisista seuraamuksista tilasto kattaa tuomioistuimen määräämän ajokiellon, liiketoimintakiellon, metsästyskiellon, eläintenpitokiellon ja sotilasarvon menettämisen. Syytettyä tai tuomittua kuvaavina tietoina ovat ikä, sukupuoli ja kansalaisuus. Usein kysytyjä tietoja, joita tästä tilastosta ei saa, ovat rikoksen uhreja ja heille tuomittuja yksityisoikeudellisia korvauksia koskevat tiedot.

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilastoon sisältyvät seuraavat henkilöt:

- käräjäoikeuksissa varsinaisessa oikeudenkäynnissä syytetyt
- hovioikeudessa ensimmäisenä oikeusasteena syytetyt
- hovioikeudessa syytetyt
- henkilöt, joille on annettu rangaistus- tai sakkomääräys
- henkilöt, joille on annettu rikesakko
- sekä henkilöt, jotka asianomistajana, todistajana tai asiantuntijana on tuomittu rikosasiassa rangaistukseen

Yleissääntönä on, että henkilö esitetään tilastossa yhtä monta kertaa kuin hänellä on edellä mainittuja ratkaisuja vuoden aikana (henkilöiden bruttomäärä). Toinen keskeinen tilastossa sovellettava esitystapa on niin sanottu tuomion päärikossääntö. Päärikos on tilastoinnissa käytettävä käsite.

Tuomion päärikos määritetään silloin, kun vastaajan ratkaisussa on useampi kuin yksi rikos tai hylätty syyte. Jos vastaajalla on ratkaisussa vain yksi rikos tai hylätty syyte, se on tuomion päärikos. Päärikos määritetään seuraavien kriteereiden mukaisessa järjestyksessä. Päärikos on rikos, joka on johtanut ankarimpaan seuraamukseen.

1. Käytetty ankaruusjärjestys on seuraava:
 - elinkautinen vankeus
 - yhdistelmärangaistus
 - määräaikainen ehdoton vankeus
 - aikaisempi ehdoton vankeus koskee tätäkin rikosta
 - valvontarangaistus
 - yhdyskuntapalvelu
 - aikaisempi yhdyskuntapalvelu koskee tätäkin rikosta
 - nuorisorangaistus
 - ehdollinen vankeus
 - aresti
 - poistumisrangaistus
 - sakko
 - kurinpitosakko
 - rikesakko
 - varoitus
 - rangaistukseen tuomitsematta jättäminen
 - syyte hylätty
 - syyte rauennut

- tuomittu euromääräinen uhkasakko
- 2. Jos päärikos on vielä löytymättä, siksi valitaan rikos, jolla on ankarin laissa säädetty rangaistusasteikko.
- 3. Eri rikoksista, joilla on laissa sama rangaistusasteikko, päärikos valitaan rikosnimikkeiden ensisijaisuussääntöjen avulla.
- 4. Kriteerien 1–3 suhteen samanlaisista rikoksista valitaan tekoajaltaan viimeisin, tai jos niitä on useita jokin niistä

Rangaistus- ja sakkomääräykset: Jos sakko on yhteinen kahdesta tai useammasta eri rikkomuksesta, rangaistus- tai sakkomääräyksen päärikos määritellään edellä mainituilla kriteereillä 2 ja 3.

Rikesakot: Tilaston perusaineistosta saadaan aina vain yksi rikkomuksen laatu ja määräyksen perusteena oleva lainkohta, joten päärikosta ei määritellä. 1.12.2016 lähtien päärikos määritellään vastaavasti kuin rangaistus- ja sakkomääräysten kohdalla. Jos sakko on yhteinen kahdesta tai useammasta eri rikkomuksesta, rikesakon päärikos määritellään edellä mainituilla kriteereillä 2 ja 3.

Vaikka tuomion päärikos onkin yleisimmin käytetty tilastoyksikkö, tilastosta on saatavissa myös kaikkien syyksi luettujen rikosten ja hylättyjen syytteiden määrät rikoksittain.

Tilastokeskuksen tehtävänä on laatia yhteiskuntaoloja koskevia tilastoja (Laki Tilastokeskuksesta 24.1.1992/48). Näihin kuuluvat myös oikeustilastot. Tilastokeskuksen työjärjestys määrittää Väestö- ja elinolotilastot oikeudellisia oloja kuvaavien tilastojen tekijäksi (Tilastokeskuksen työjärjestys, TK-00-1743-16).

2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilasto perustuu kokonaisaineistoon. Tiedot saadaan kolmesta eri rekisteristä: rikosasiainrekisteri, rangaistuspäärikosten rekisteri ja rikesakkorekisteri. Rekisterinpitäjänä näissä kaikissa on Oikeusrekisterikeskus. Uusi sakkomenettely otettiin käyttöön 1.12.2016, mistä lähtien syyttäjän rangaistuspäärikosten saadaan oikeusministeriön AIPA-järjestelmästä ja poliisin sakkomääräykset sekä rikesakot poliisin PATJA-järjestelmästä. Vuoden 2016 rangaistuspäärikosten ovat peräisin tammi-marraskuun ajalta vanhoista rekistereistä ja joulukuun alusta uusista järjestelmistä.

Rikostuomiosovellus (Ritu) on korvannut käräjäoikeuden ja hovioikeuden tuomiolauselmäjärjestelmän (TL) 20.5.2013 alkaen. Rikostuomiosovellus on osa oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmää ja sitä käytetään yleisten tuomioistuinten tuomion tuottamisessa ja ratkaisutilojen jakelussa täytäntöönpano- ja rekisteriviranomaisille. Vuoden 2014 tiedot käräjä- ja hovioikeuksien antamista tuomioista ovat tulleet tilastokeskukseen uudesta rikostuomiosovelluksesta (Ritu).

Rikostuomiosovellukseen (Ritu) talletetaan kaikki rikosasioissa annetut ratkaisut. Lisäksi sovellukseen talletetaan ratkaisut, joissa on määrätty maksettavaksi korvauksia valtion varoista tai tuomittu valtiolle tuleva korvaus, joka perustuu sen varoista suoritettujen oikeudenkäyntiin liittyvien kustannusten korvaamiseen. Uhkasakon ja järjestyssakon tuomitsemisesta on lisäksi talletettava ratkaisutiedot rikostuomiosovellukseen myös muissa kuin rikosasioissa.

Tilastokeskuksella oli käytössä vuodesta 1990 vielä kesään 2017 asti sovellus Tuomiolauselmäjärjestelmä Tilastokeskukselle (TUTI). TUTI -sovellusta käytettiin rangaistuspäärikosten käsittelyyn. TUTI -sovellus poistui käytöstä kesällä 2017, jonka jälkeen kaikki rangaistuspäärikokset on saatu AIPA -järjestelmästä.

3. Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Tilaston peittävyys on kattava, koska täytäntöönpano- ja rekisteriviranomaiset käyttävät samoja lähderekistereitä. Tilaston laatu on sidoksissa lähderekistereiden laatuun. Tilastotietoja voidaan pitää luotettavina, sillä rekistereiden puutteita ja virheitä korjataan tarkistamalla tilastoaineistoa. Esimerkiksi rikokset ja rangaistukset tarkistetaan aina keskenään. Joissakin tiedoissa puuttuvan tiedon osuus on korkea; esimerkiksi rangaistuksen tuomitsematta jättämisissä lainkohta puuttuu noin joka seitsemännessä tapauksessa. Lisäksi syytetyt useampi sama rikossyyte saatetaan kirjata lähdeaineistossa yhdeksi

syytekohtakoodiksi. Mahdollinen tilastovaikutus syntyy vain, jos syytteitä tarkastellaan niiden kokonaislukumäärän, eikä ns. päärikossäännön mukaan.

Rikoksia luokiteltaessa jokaisella lainsäädännössä esiintyvällä erillisellä rangaistussäännöksellä on oma rikoskoodinsa ja -nimikkeensä. Nimikkeistö koostuu toisaalta rikoslain rikoksista ja toisaalta sen ulkopuolisista rikoksista. Rikoksen yritys esitetään lähes aina omalla nimikkeellään. Sen sijaan avunantoa ja yllytystä rikokseen ei esitetä omalla nimikkeellään, vaan sen rikoksen nimikkeellä, johon osallisuudesta on kysymys. Jokaisesta syyksi luetusta rikoksesta on kuitenkin saatavissa erillisinä tietoina, onko siihen sovellettu lainkohtaa RL 5:6§ tai 6:8§1/3 (avunanto) tai RL 5:5§ (yllytys).

Luokitus on ollut rakenteeltaan samanmuotoinen vuodesta 1977 lähtien. Sitä päivitetään vuosittain lainsäädännössä tapahtuvilla muutoksilla. Yksityiskohtaisen rikosnimikkeistön lisäksi tilastossa käytetään myös karkeampaa luokitusta.

Vuoden 2018 lakimuutoksilla päivitetty rikosnimikkeistö, joka sisältää myös kunkin rikosnimikkeen rangaistusasteikon, on saatavissa Tilastokeskuksesta.

4. Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilasto tuotetaan vuosittain ja se valmistuu seuraavan vuoden syyskuussa. Tiedot ovat lopullisia ja kuvaavat edellisen kalenterivuoden aikana tuomittuja tai määrättyjä rangaistuksia ja muita rikosseuraamuksia.

5. Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys

Tietoja syytetyistä, tuomituista ja rangaistuksista on saatavissa veloitusetta Tilastokeskuksen verkkopalvelusta, Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilaston taulukot-osion StatFin-tietokantapalvelusta (<http://pxweb2.stat.fi>). Oikeustilastollista vuosikirjaa ei ole julkaistu painettuna versiona vuoden 2009 jälkeen.

6. Tilastojen vertailukelpoisuus

Lainmuutokset vaikeuttavat rikoskohtaista vertailua eri vuosina. Rikoslain rikossäännökset on uudistettu monessa osassa alkaen vuonna 1991. Vankeus- ja sakkorangaistuksen tuomitseminen usean rikoksen tapauksessa muuttui 1.4.1992. Nykyisen lainsäädännön mukaan tuomitaan pääsääntöisesti vain yksi yhteinen vankeus- tai sakkorangaistus. Aiemmin, jos rikolliset teot eivät olleet tehtyjä yhdellä teolla eivätkä ne olleet saman rikoksen jatkamista, kustakin rikoksesta tuomittiin eri rangaistus, niin sanottu yksikkörangaistus. Jos eri rikoksista oli tuomittu kaksi tai useampia määräaikaisia vankeusrangaistuksia, ne yhdistettiin lisäämällä ankarimpaan yksikkörangaistukseen tai, jos kahdesta tai useammasta rikoksesta oli tuomittu yhtäläinen ankarin rangaistus, johonkin niistä enintään puolet muista rangaistuksista. Jos joku tuomittiin samalla kertaa kahteen tai useampaan sakkoon, laskettiin sakot täysin määrin yhteen.

Yhteisen vankeusrangaistuksen määräämisestä jälkikäteen luovuttiin 1.10.1997. Vanhan lain mukaan, jos ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittua syytettiin hänen ennen tämän rangaistuksen tuomitsemista tekemästään muusta rikoksesta, rangaistus oli määrättävä niin kuin kaikki nämä rikokset olisi saatettu samalla kertaa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Uusien säännösten mukaan kyseessä olevassa tapauksessa aikaisempaa päätöstä ei enää pureta rangaistuksen osalta. Sen sijaan määrätessään uudesta rikoksesta uutta rangaistusta tuomioistuin voi ottaa aikaisemman ehdottoman vankeusrangaistuksen kohtuuden mukaan huomioon rangaistusta alentavana tai lieventävänä seikkana. Vastaavasti aikaisempi yhdyskuntapalvelurangaistus voidaan ottaa huomioon uutta rangaistusta tuomittaessa. Uusiin säännöksiin sisältyy myös mahdollisuus alittaa vankeudelle laissa jostakin rikoksesta säädetty erityinen vähimmäisaika. Lisäksi kuten ennenkin aikaisempi rangaistus voidaan katsoa sellaisenaan riittäväksi seuraamukseksi myös myöhemmin käsiteltäväksi tulleesta rikoksesta.

Vuoden 2004 alusta tulivat voimaan rikoslain uudistetut 3–6 luvut. Uudistus koski kaikkien rikosten yhteisiä säännöksiä eli niin sanottuja rikosoikeuden yleisiä oppeja rangaistuksen määrään ja laatuun

vaikuttavista periaatteista ja perusteista. Uudet säännökset perustuvat varsin pitkälle aikaisempaan oikeuskäytäntöön.

Valvontarangaistus tuli voimaan 1. marraskuuta 2011. Enintään kuuden kuukauden pituiseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittu voidaan tietyin edellytyksin vankeuden sijasta tuomita samanpituisen valvontarangaistukseen. Valvontarangaistus sijoittuu siis ankaruudeltaan yhdyskuntapalvelun ja ehdottoman vankeuden väliin. Tarkemmin valvontarangaistuksesta säädetään valvontarangaistuksesta annetussa laissa (330/2011). Valvontarangaistuksen ehtojen toistuva tai vakava rikkominen johtaa rangaistuksen muuntamiseen ehdottomaksi vankeudeksi.

Uusi sakkomenettelylaki (laki sakon ja rikesakon määräämisestä (754/2010)) tuli voimaan 1.12.2016. Tällä lailla kumottiin laki rangaistuspäättämisestä (692/1993) ja laki rikesakkomenettelystä (66/1983). Uudessa menettelyssä poliisi-, tull- tai rajavartiolaitos voi tuomita liikenteeseen liittyvästä rikkomuksesta tai näpistyksestä enintään 20 päiväsakon suuruisen sakkorangaistuksen (sakkomääräys) tai enintään 1 000 euron menettämisseuraamuksen. Muissa tapauksissa syyttäjä edelleen vahvistaa rangaistuksen. Sakkomenettelyyn vaaditaan epäillyn suostumus. Vuodesta 2016 alkaen taulukoissa tilastoidaan erikseen uuden lain mukaiset syyttäjän antamat rangaistuspäätykset ja poliisin antamat sakkomääräykset.

Uusi rangaistuslaji yhdistelmärangaistus tuli voimaan 1.1.2018. Yhdistelmärangaistus on erityisesti vakavien rikosten uusijoille tarkoitettu rangaistusmuoto, joka koostuu ehdottomasta vankeudesta ja sitä välittömästi seuraavasta vuoden valvonta-ajasta. Yhdistelmärangaistus on näin ollen ankaruudeltaan elinkautisen jälkeen toiseksi ankarin rangaistus. Tarkemmin yhdistelmärangaistuksesta säädetään yhdistelmärangaistuksesta annetussa laissa (801/2017).

Oikeudessa tuomitut -luokka rangaistusluokituksessa käsittää vain luonnolliset henkilöt. Vuonna 2018 tuomittiin yhdelle oikeushenkilölle uhkasakko, minkä vuoksi Uhkasakko-luokka ei summaudu Oikeudessa tuomitut -tasoon samalla lailla kuin aiempina vuosina, vaan poikkeaa yhden tapauksen verran.

Keskeisin tilastoyksikkö on ollut vuodesta 1971 lähtien tuomitsemiskerran päärikos (henkilöiden bruttomäärä).

Tilasto on julkaistu vuodesta 1891 lähtien Suomen virallisen tilaston sarjoissa SVT XXIII ja Oikeus seuraavilla nimillä:

- 1891–1916 Oikeustoimi
- 1917–1924 Oikeustilasto
- 1925–1926 Rikollisuus
- 1927–1937 Rikollisuus II. Syytetyt
- 1938–1950 Rikollisuus II.
- 1951–1954 Oikeustilasto B. Tuomioistuinten rikollisuustilasto
- –1990 Tuomioistuinten tutkimat rikokset (SVT XXIIIB tai Oikeus)
- 1991–2009 Oikeustilastollinen vuosikirja (luku 6) (Oikeus)

Aikaisemmin, vuosilta 1839–1879 tuotettiin prokuraattorin toimituskunnassa käsinkirjoitettu tilasto. Ensimmäinen painettu ja julkaistu oikeus- ja rikostilasto on Keisarillisen Senaatin Prokuraattorin alamaissa kertomuksessa rikos- ja siviilijutuista vuodelta 1880. Kertomus julkaistiin Helsingissä 1882.

Vuodesta 1891 alkaen liitettiin prokuraattorin kertomus Suomen viralliseen tilastoon. Vuonna 1892 oikeus- ja rikostilasto siirrettiin prokuraattorin toimituskunnasta vastaperustettuun oikeustoimituskuntaan; myöhemmin tilastoista huolehti oikeusministeriö. Vuodesta 1940 lähtien tilasto on laadittu tilastollisessa päätoimistossa ja Tilastokeskuksessa.

7. Yhtenäisyys

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilasto on Suomessa ainoa kattava ja säännöllisesti tehtävä tilasto eri rikoksista tuomituista rangaistuksista ja muista seuraamuksista sekä niiden määristä.

Käräjäoikeuksien toimialueet muuttuivat 1.1.2010. Tuolloin aloitti toimintansa 27 käräjäoikeutta aiemman 51 sijaan. Osa vanhoista käräjäoikeuksista säilyi ennallaan, mutta suurimmassa osassa sekä nimi että

toimialue muuttuivat. Uudet käräjäoikeuksien toimialueet noudattavat pääasiassa maakuntarajoja. Uudet käräjäoikeudet on lueteltu laissa käräjäoikeuslain muuttamisesta (1751/2009). Tilastokeskuksen Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilaston kotisivun tietokantataulukoissa on saatavilla tilastotietoja uudella käräjäoikeusluokituksella vuodesta 2009 alkaen.

Lisätietoja

Salla Tuominiemi 029 5513 691
Vastaava osastopäällikkö:
Hannele Orjala

rikos@stat.fi
http://tilastokeskus.fi/syytetyt_tuomitut_ja_rangaistukset
Lähde: Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset 2019, Tilastokeskus

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute

Tietopalvelu ja viestintä, Tilastokeskus
puh. 029 551 2220
www.tilastokeskus.fi

Julkaisutilaukset, Edita Publishing Oy
puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi
www.editapublishing.fi

ISSN 1796-0479
= Suomen virallinen tilasto
ISSN 1798-6680 (pdf)